

Oddział w Pułtusk: zasób

Zasób oddziału składa się z **761 zespołów** archiwalnych, **121294 j.a.** i **1555,25 mb** (stan na koniec grudnia 2006 r.) wytworzonych w XVIII-XX wieku na obszarze powiatów: makowskiego, ostrołęckiego, ostrowskiego, przasnyskiego, pułtuskiego, szczytnieńskiego, wołomińskiego i wyszkowskiego.

W szczególności zasób oddziału tworzą:

- akta administracji ogólnej i specjalnej zarówno państwowej jak i samorządowej
- akta sądowe i instytucji wymiaru sprawiedliwości
- akta metrykalne i stanu cywilnego
- akta instytucji i organizacji społecznych kulturalnych i zawodowych
- akta przedsiębiorstw i administracji gospodarczej
- akta miast i cechów
- materiały geodezyjno-kartograficzne
- mikrofilmy

Pod względem zawartości źródłowej, jednymi z bogatszych i cenniejszych materiałów są akta administracji ogólnej i specjalnej różnego szczebla, od gromadzkiego do wojewódzkiego. Dokumentują one rozwój życia społecznego, politycznego, gospodarczego, oświatowego i kulturalnego na obszarze tej części Mazowsza Północnego. Na wyróżnienie w tej grupie zasługują akta zespołu **"Zarząd Powiatowy Pułtusi"** z lat 1867-1917, a więc wytworzone przez carską administrację. Działalność polityczną na terenie powiatów: pułtuskiego, ostrowskiego, ostrołęckiego i płońskiego znakomicie ilustrują akta żandarmerii z terenów wyżej wymienionych powiatów. Wartościowy materiał charakteryzujący sytuację społeczno-polityczną w latach rewolucji 1905-1907 zawierają akta **Komisji do Spraw Wyborów do Dumy Państwowej** powiatów guberni łomżyńskiej. Dla badania dziejów społeczno-gospodarczych północnego Mazowsza szczególnie przydatne są zespoły **Komisarzy do Spraw Włościańskich** Powiatów: makowskiego i ostrowskiego z lat 1864-1915. Wyjątkowe znaczenie dla badań nad dziejami społeczno-politycznymi i gospodarczymi Mazowsza Północnego w pierwszym okresie PRL mają zespoły starostw powiatowych oraz wydziałów i rad powiatowych z lat 1945-1950 w Makowie Mazowieckim, Pułtusk, Przasnyszu, Ostrowi Mazowieckiej.

Kolejne okresy w dziejach PRL znajdują odbicie w aktach prezydium rad narodowych, a następnie urzędów i rad narodowych wszystkich szczebli. Dzieje województwa ostrołęckiego zawarte są w aktach Urzędu Wojewódzkiego w Ostrołęce oraz Wojewódzkiej Rady Narodowej w Ostrołęce z lat 1975-1998. Oddział posiada zbiory akt sądowych i instytucji wymiaru sprawiedliwości, spośród których szczególnym bogactwem informacji do badania stosunków społecznych i gospodarczych w mieście i na wsi, wyróżniają się akta notarialne z lat 1809-1950 oraz akta hipoteczne powiatu pułtuskiego z XIX-XX wieku. Odzwierciedlają one procesy przekształcania się własności ziemskiej i kształtowania stosunków kapitalistycznych na obszarze powiatów ostrowskiego pułtuskiego. Ponad osiemdziesiąt zespołów liczą akta stanu cywilnego wyznań: rzymskokatolickiego, mojżeszowego, ewangelicko-augsburskiego i prawosławnego powiatów: makowskiego, ostrowskiego, przasnyskiego i pułtuskiego z lat 1808-1900.

W dziale **"Akta szkół"** na szczególną uwagę historyków oświaty zasługują akta znanych pułtuskich szkół, m.in. Gimnazjum Męskiego im. Piotra Skargi, jednej z najstarszych placówek oświatowych w Polsce oraz Państwowego Gimnazjum Żeńskiego im. Klaudivy Potockiej. Dla badania dziejów społeczno-politycznych i gospodarczych Mazowsza Północnego szczególnie przydatne są także **akta organizacji politycznych i zawodowych oraz społeczno-kulturalnych**, m.in. akta pułtuskich cechów rzemieślniczych z XVIII-XX w. "Rady Opieki Społecznej Powiatu Pułtuskiego" z lat 1801, 1870-1915, komend powiatowych Powszechnej Organizacji "Służba Polsce" z lat

1949-1955 w Ostrowi Mazowieckiej, Przasnyszu i Pułtusku.

Korzystanie z zasobu ułatwiają mikrofilmy akt stanu cywilnego z lat 1808-1870 obejmujące akta urodzeń, małżeństw i zgonów z powiatu ostrowskiego. Badanie mobilności ludności powiatu Ostrów Mazowiecka umożliwiają zmikrofilmowane księgi ewidencji mieszkańców miasta Ostrów Mazowiecka.